

en zal, gezien verband is tus- an niet zeggen, rgang van de lagen van den geveus bedoeld, als de „hoer“ chthebbers van n ook nog (18 belast hadden op van al die zeggen, dat op at; ook niet, oe, dat de af- leden enz. zien luxe artikelen, (vs 11), doch afvallige cul- is, of dat de an te bestaan- el heel zinvol, den de „hoer“ le versierselen, n kant.

e „wereld-als-“ zwaar wegen p tot in alle at de verwoes- rand niet meer standpunt aan- afvallige cul- dat klopt niet, waarvan we

hoer met haar chtste koning. Het wereldrijk dat dat acht- r zal zijn? Ik t in die dagen l vinden. Men zenden (11: gelijkheden en Paulus spreekt anti-christ zal wonderen der (staardigheid) de wereld-als- soing, tot een

s aan het be- anten van de aan de „we- niet, wanneer itureele zijde, e „hoer“ iets ik-als-cultuur-

an beteken is B. H.

MIJN LEVEN

gegeven werd, ken, dat zijn t. W. zelf ge-

ij, op een be- d a n zullen haar schema egd, dan ver- der de kritiek hebben op te waren uitge- ter tegen den loos ontglipt. moeten over-

n regel alge- iemand Kant ij waren uit- teele kritiek us over heel

ch niet goed is geer als telijk be- wetenschap. T naar „eer- hij eenmaal e geerig er moet voor len dag kan lijk mensch gemeenschap, of „laatste“ t n e e m t“ egt, vakman rdenken, en pelijken of eerste, of ij Schrift on- eten van zijn

vrije denken mogen voorop plaatsen. Het is voor mij trouwens de vraag, of liever, niet eens de vraag meer, of een belijden d filosofie anders te werk moet gaan in zijn methode. Qua belijden zal hij, m.i. de zelfde methode moeten volgen als ieder ander die uitgaat van de Schrift en den belijdenisinhoud, onverschillig, tot welke faculteit hij eventueel behoort.

Juist dan zal men zien, dat het ook niet aangaat, te verlangen, dat een criticus van de W. d. W. op een bepaald punt zijn mond houde, zoolang hij nog niet afgerekend heeft met de grondgedachten van deze filosofie. Het is immers dwaasheid te zeggen: anders „raakt“ de criticus die filosofie niet. Het is maar de vraag, of de filosoof ergens den belijder raakt. Of hij op een bepaald punt den inhoud der belijdenis raakt. Zoodra dat het geval is, mag en moet en kan ieder, die van oordeel is, dat aan den beleden inhoud op een bepaald punt geen recht gedaan wordt, op den ketting springen. Want HIJ WEEET. De eenige vraag is dan slechts, of hij de meening van den ander zuiver weergeeft. En Schrift en belijdenis goed verstaat, en confronteert met de werkelijkheid van wat er door de filosofen geleerd wordt.

Wij willen daarom — bij wijze van intermezzo op de bespreking van de beoordeeling Zuidema-Zijlstra, temeer waar ik een nummer van N. Pr. Gr. Cri mis, kan iemand me deze week helpen aan nummer 117? — wel eens wat nader ingaan op de opvatting van prof. Dooyeweerd. Men prest ons er als het ware toe.

Dat Berkouwer nog deze week de suggestie oppert, dat wij onze jongste critiek op de W. d. W. plaatsen onder het voor ons alles beheerschende thema van de vrijmaking, is, nu ja, een insinuatie, anders niets. Om ze af te snijden, heb ik al bij voorbaat eraan herinnerd, dat ik met deze critiek op het punt van de kerk begonnen ben in den Duitschen tijd op mijn colleges, toen ik geen blad meer had, en De Heraut in dat tijdsgewricht was gaan aanvallen.

Graag doe ik dit werk niet, want ik erkende, en erken nog, zeer veel verdienstelijks in den arbeid van Vollenhoven-Dooyeweerd. Maar als men dan niet anders wil, goed. Alleen maar: niet jokken, Berkouwer, over onze motieven; laat niet uw polemie beïnvloeden door fouten, die ge in anderen vreest.

Overigens maakt het weinig indruk, als men constateert, dat krantenpolemie wel eens wat „onrustig“ is. Wil ik wel gelooven. Vooral als Zuidema een boek van Zijlstra bekijkt onder vrijmakings-aspect. Maar laat men liever aantonen, dat wát ik zeg onjuist is. Doekjes voor het bloeden zijn geen afdoende dān er tegen.

Dooyeweerd behandelt de structuur van het „tijdelijk kerkverband“ onder het algemeene filosofische gezichtspunt van de structuren der typisch-historisch gefundeerde gedifferentieerde samenlevingsverbanden. Eerst komt daarbij aan de orde: het structuurprincipe van het staatsverband. Dan: het structuurprincipe van het tijdelijk kerkverband. En daarna komt het maatschappelijke aan de beurt.

Zijn oriëntatie aan Kuyper, dien we juist op dit punt mis zien gaan — laat hij bemerken, als hij, W. d. W., III, 451, het „grondprobleem“ stelt in de verhouding tusschen onzichtbare en zichtbare kerk in het roomsch katholicisme en bij de Reformatoren.

Grif geeft hij toe, 451, noot, dat hij afwijkt van de heerschende terminologie. Hij wil die afwijking echter beperken tot het strikt noodzakelijke. Daarom houdt hij zich nog maar aan de onderscheiding onzichtbare-zichtbare kerk. Gelukkig vindt hij deze terminologie niet bijster gelukkig.

Nu ik ook niet. Ik vind ze bepaald ongelukkig. Maar de verwarring — reeds op terminologisch gebied — wordt nog groter, wanneer Dooyeweerd nu de „onzichtbare kerk“ en de „zichtbare“, al houdt hij aan de termen vast, zóó beschrijft, voor eigen gebruik, dat de woorden bij hem nog weer een anderen inhoud krijgen dan bij de reformatoren.

Mijns inziens begint hij die fout onmiddellijk. Wat ook Kuyper gedaan heeft.

De onzichtbare kerk is bij Dooyeweerd het transcendent lichaam van Christus.

De zichtbare is bij hem: de immanente tijdelijke openbaring van dat transcendent lichaam van Christus.

Lichaam van Christus is dan bij hem: de kerk in haar boven-tijdelijke religieuze zin-volheid. Het lichaam transcendent. Doch de tijdelijke openbaring immanent.

Maar dat is niet wat de oude gereformeerden zeiden. Als die b.v. spreken over de kerk, voorzover ze alleen voor Gods oogen open en bekend is (Conf. helv. prior, 14, Müller 104), dan heeft dat niets te maken met Dooyeweerd's begrip van „transcendent“ (zie vorige artikelen), noch met Kuyper's mystieke lichaam in den zin van „verborgen“, openbaring missend. Want hoewel deze kerk alleen voor Gods oogen bekend en open is, toch wordt zij zichtbaar. Zij is ook zelf „immanent“ en „in den tijd“.

Daarover, en over meer, de volgende maal. K. S.

Ook „geronnen en gestold“ bloed roept

OP EN OM 'T KERKPLEIN

In de Kerkbode voor de Gereformeerde Kerken in de classis Zwolle (syn.) schrijft de pas opgetreden Eindredacteur ds R. de Vries over een antwoord, dat de raad van de Gereformeerde kerk te IJselmuiden zond aan den synodalen tegenkerkeraad op een verzoek om samenspreking.

De kerkeraad van IJselmuiden schreef o.m.: „Samenspreking kan alleen plaats hebben, wanneer naar de eis des Heeren volgens Matth. 5:23, 24a e.v., Jesaja 1:13, 14 e.v. eerst de vloek is weggedaan“.

Ds R. de Vries bespreekt het antwoord van IJselmuiden en gaat daarbij ook op de bovengenoemde Schriftplaatsen in. Hij schrijft: „We nemen eerst de tekst uit Jesaja. Wellicht is die hier het meest onverantwoordelijk, hoewel hij met die uit Matth. niet zoo veel verschilt. Ge leest bij Jesaja: Brengt niet meer vergeefs offer; het reukwerk is Mij een gruwel; de nieuwe maanden en Sabbathen en het bijeen roepen der vergaderingen vermag ik niet; het is ongerechtigheid zelfs de verbodsdagen..... Tot zoover vs. 13. Het 14e vers voegt hier niets nieuws aan toe. Ik noem alleen nog het 15e vers, dat de kerkeraad ook door de gedachten speelt. Daar heet het: En als gij Uw handen uitbreidt, verberg ik mijn oogen voor U; ook wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor ik niet; want Uw handen zijn vol bloed.“

Ziezo, daar spreekt dan de Schrift..... Ik zal wel niet ver mistasten als ik onderstel, dat het noemen van deze tekst is ingegeven door twee uitdrukkingen: het bijeenroepen der vergaderingen vermag ik niet (vs. 14) en: uw handen zijn vol bloed (vs. 15). Dit laatste zal dan zijn het bekende ambtelijke bloed van geschorste ouderlingen en diakenen“.....

Tot zoover ds R. de Vries. Hij schrijft aan het begin van zijn artikel: „Het moet een gewoon christenmenschen bij dit stuk toch even geduizeld hebben“.

Dit zinnetje doet vermoeden, dat ds R. de Vries zichzelf niet „een gewoon christenmenschen“ rekent. Maar geduizeld heeft het hem wel. Buitengewoon zelfs. Daarvan levert zijn artikel het doorlopend bewijs.

Want de kerkeraad van IJselmuiden heeft duidelijk gezegd waarom hij deze Schriftplaatsen citeerde: „éerst moet de vloek worden weggedaan“. Ds de Vries heeft naast deze duidelijk uitgesproken bedoeling van den kerkeraad niet nog naar andere motieven te zoeken. Uit het stuk van IJselmuiden zelf blijkt niet, dat de kerkeraad aan dat „bekende ambtelijke bloed van geschorste ouderlingen en diakenen“ heeft gedacht.

Daaraan dacht wel Ds de Vries. Vanwege de duizeligheid. Maar gedurende deze duizeligheid had deze gloed-nieuwe Eindredacteur toch een helder oogenblik. Toen hij n.l. aan die tirade over „het bekende ambtelijke bloed van geschorste ouderlingen en diakenen“ de

opmerking toevoegde: „inmiddels al lang geronnen en gestold“.

Zulk een hatelijkheid debiteert een debuteerend kerkbodedirecteur alleen als hij goed bij zijn zinnen is. Slechts in de helderheid van zoo'n helder oogenblik plaatst men zoo'n „zet“.

Maar we zeggen ds de Vries: Ook geronnen en gestold bloed roept! Er was een „stem des bloeds“, toen Kaïn zijn broeder Abel, zijn kerkbroeder had doodgeslagen uit geloofshaat. Gen. 4:10. Dat was de stem van het vèrsche bloed. Maar toen dat bloed reeds lang „geronnen en gestold was“, riep het nóg: Hebr. 12:24. En het „geronnen en gestold“ bloed van alle getrouwe getuigen „onder het altaar“, van de slachtaepkens Christi, wier bloed is geofferd en aan den voet van het altaar neergeplaatst: „Hoe lang o heilige en waarachtige Heerscher! oordeelt en wrekt Gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen?“

Ds R. de Vries heeft met zijn synode uitgesproken: „hereeniging“ te begeeren met geschorste ambtsdragers. Er gaan ook van hem brieven om samenspreking uit. Als hij ze meent en nog weet, wat een ambtelijke handteekening beteekent onder menschen, die geen valsheid in geschrifte plegen, dan mag men verwachten, dat hij met het grootste geduld de brieven-van-antwoord spelt. Ook als er in zulke brieven geklaagd mocht worden over „ambtelijk bloed“, dat vergoten werd.

De klacht is waarlijk ernstig genoeg. Zóó ernstig, dat ook als ze ten onrechte zou geklaagd zijn, de lust naar grapjes iemand moest vergaan.

Maar in de grofheid, waarmee ds R. de Vries hier een zóó ernstige klacht behandelt, blijkt duidelijk, dat ons vrijgemaakten van dit tribunaal geen heil is te wachten.

„Geronnen en gestold“. Ds de Vries wil toch aan het feit dat het ambtelijke bloed, dat vergoten werd, reeds geronnen en gestold is, geen argument ontleenen om te weigeren de rechtszaak, die hier ligt, niet meer te onderzoeken?

Indien ja, dan moge ik hem het woord van Groen in herinnering brengen: „Nu zal, uit de langdurigheid van het onrecht, waardoor het..... bij zoo velen, in vergetelheid geraakt is, een grond van rechtsweigeren worden ontleend?“

Het zij zoo. God zij dank, de weg naar het hemelsche Tribunaal blijft open; naar Hem, die ook onze tranen in zijn flesch vergadert en voor wiens Rechterstoel onze zaak, nu ook door ds R. de Vries met een obscuur grapje afgedaan, zal blijken de zaak van den Zoon van God te zijn.

Ds R. de Vries schrijft over het „bekende ambtelijke bloed van geschorste ouderlingen en diakenen“. Het zij hem bekend!! D. E. C.

In de lijn van Sikkel

In „De Reformatie“ van 6 Mei 1950 citeerden we onder het opschrift: Vasthouden aan de antithese, nu? twee uitslatingen van ds J. C. Sikkel en van Fedde Schurer. De eerste dateerde uit 1916. De laatste uit 1950. In beide werd geconstateerd, dat er een soort doorbraak aan den gang was; dat, ook bij de actie van het gereformeerde volksdeel, meer op de praktijk, dan op de principes het accent viel. Sikkel k l a g d e hierover: de a.r. partij werd al minder een calvinistische partij. Schurer daarentegen j u i c h t e: de kuyperiaansche antithese-gedachte zag hij al meer verlaten; slechts vrijgemaakten en communisten waren nog zoo absolutistisch om streng aan de antithese vast te houden. Naar aanleiding van deze twee uitspraken WAARSCHUWDEN we Sikkels nageslacht. We wezen op de ontzaglijke verflauwing der grenzen, die heden bezig is zich te voltrekken. En we deden dit met smart.

In Gereformeerd Weekblad, 19 Mei 1950, is dr J. Ridderbos nu gedeeltelijk op wat we zeiden ingegaan. We zijn dankbaar, dat hij wat we schreven, bespreking waardig keurde. Maar het zou ons nog meer verheugd hebben, als hij ook alles wat we schreven weergegeven had. Dat is helaas niet het geval.

Prof. Ridderbos haalt aan, wat we van Sikkel citeerden. Doch van wat verder gezegd werd, geeft prof. Ridderbos niets, niets weer. Geen woord over de uitspraak van Schurer, geen woord over ons signaleeren van langzame verlamming der antithese (dr Verkuy, prof. Smitskamp, dr Brillenburg Wurth). Prof. Ridderbos spreekt in dit verband van „er-bij-slepen“. Slechts memoreert hij de verklaring-Anema, die terloops genoemd werd, en die hij verdedigt.

Maar met volle kracht werpt prof. Ridderbos zich op ons beroep op Sikkel. Volgens hem is dit beroep vals. Want:

1e. Sikkel voelde niets voor scheuring in de partij om kerkelijke kwesties. Hij heeft nooit de leus aan-geheven: wij kunnen niet meer met hervormden sa-

menwerken. Vele vrijgemaakten van thans zijn in 1916 ook niet weggelopen.

2e. De vervalsymptomen, die Sikkel aanwees, zijn eerder kleiner dan groter geworden. De a.r. kamerclub en „Trouw“ hebben voor het beginsel gestreden. „Het woord onzer mannen droeg waarlijk niet het teken ervan, dat ze van tevoren de champagne uit de bekens der wereld hadden gedronken; en men kan er wel van op aan, dat ook na afloop deze hun niet, bij wijze van dank, is ingeschonken“.

3e. Sikkels tekening „was eenzijdig, in verband met een bepaald gevaar, dat hij wilde signaleren“, en dat er steeds zal zijn. Maar Sikkel was niet de man, die met steenen van den wal af gooide, zooals vele vrijgemaakten thans doen. In dezen weg, die volgens prof. Ridderbos het pad van den eenheidsman Sikkel verlaat, is geen „eer voor Gods Naam en heil voor het volk en mede voor zichzelf“ te verwachten.

We willen aan elk van deze drie argumenten aandacht schenken.

Ad 1e. Het is jammer, dat het schrijven van prof. Ridderbos beheerscht wordt door..... de praktijk. Met een elegant gebaar, als waarmee men een vlieg wegjaagt, weert hij de beschuldiging van verval van zich af en gaat onmiddellijk ons schrijven als een oproep tot scheuring brandmerken. En omdat Sikkel geen eigen partij opgericht heeft is alle beroep op Sikkel vals. We hadden liever gezien, dat prof. Ridderbos op onze beschuldigingen was ingegaan inzake de verlamming van het principiële spoor. Nu hij onmiddellijk over scheuring en weggelopen gaat spreken, willen we er toch even op ingaan, hoewel wij in ons schrijven daar met geen woord van reppen.

Het is namelijk niet waar, dat Sikkel ten allen tijde in de a.r. partij wilde blijven. In zijn brochure „In Heilige Roeping“ stelt hij wel degelijk de mogelijkheid van een breuk.

Biz. 20: „O, als alles formeel prettig loopt, maar de boom geen vrucht draagt uit den wortel der beginselen!“